Privacy in het sociaal domein

November 2020

Wijkteams en het pettenvraagstuk

als hulp en toeleiding samenkomen

Start

Inleiding

Mensen vragen regelmatig hulp aan hun gemeenten op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet of Participatiewet. Ook kloppen zij bij gemeenten aan voor bijvoorbeeld hulp bij schulden of leerlingenvervoer voor hun kinderen. Vaak gaat het om een zogeheten enkelvoudige vraag. Maar regelmatig spelen er ook meerdere vragen of problemen.

Om kwetsbare mensen beter te helpen is het bijna altijd nodig dat partijen in het sociaal domein samenwerken. Dan rijst de vraag: welke gegevens mogen we dan gebruiken of uitwisselen? Hoe zit het bij een meervoudige hulpvraag met de verwerking van persoonsgegevens? Hoe kunnen we mensen goed helpen én hun privacy goed beschermen?

Veel gemeenten en organisaties in het sociaal domein worstelen met deze vragen. Zeker sinds de komst van de nieuwe privacywet: de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om gemeenten te ondersteunen verzamelden we vanuit het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy (UPP) van het Programma Sociaal Domein praktische oplossingen en tips rond dit thema. Binnen dit traject werkten VNG, Divosa, het ministerie van BZK en de NDSD intensief samen met twintig gemeenten.

De inzichten en tips zijn gebundeld in 4 handreikingen:
1. Privacy in het sociaal domein: communiceren over privacy
2. Privacy in het sociaal domein: veelgestelde vragen
3. Privacy in het sociaal domein: bewustzijn bij gemeenten
4. Privacy in het sociaal domein: wijkteams en het pettenvraagstuk

Wat is het pettenvraagstuk?

Sinds de decentralisaties van overheidstaken in het sociaal domein in 2015 is het wijkteam een populaire organisatievorm onder gemeenten om de dienstverlening in het sociaal domein te organiseren.

De wijze waarop gemeenten dat doen verschilt echter nogal. Sommige gemeenten hebben de wijkteams georganiseerd als onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Andere gemeenten hebben de wijkteams ondergebracht in een aparte stichting. En bij weer andere gemeenten is het wijkteam een organisatieverband waarin medewerkers vanuit verschillende organisaties samenwerken aan dienstverlening. Vooral kleinere gemeenten hebben niet altijd een wijkteam, maar werken met centrale loketten sociaal domein.[1]

In vrijwel elk wijkteam vervullen medewerkers meerdere taken. De medewerker heeft als het ware meerdere petten op. En bij elke pet kan een ander juridisch kader passen voor de verwerking van persoonsgegevens. Deze vereniging van verschillende taken en rollen binnen één functie leidt in de praktijk regelmatig tot vragen en discussie tussen medewerkers en tussen organisaties die bij een wijkteam betrokken zijn. Dit vraagstuk is in de praktijk 'het pettenvraagstuk' gaan heten.

[1] Zie voor de verschillende organisatiewijzen van wijkteams o.a. Sociale wijkteams vijf jaar later, Movisie 2020.

Inleiding

Het pettenvraagstuk bij wijkteams

Wat zijn de meest voorkomende situaties waarin het pettenvraagstuk zich voordoet? Dat is wanneer de toeleiding naar hulp en de hulpverlening door wijkteams samenkomen, en de hulpverlener ook toeleidingstaken verricht. Voor gegevensverwerking door hulpverleners zijn de wettelijke kaders en beroepscode van de hulpverlener van toepassing. De toeleidingstaak daarentegen valt onder de wettelijke taak – en dus verantwoordelijkheid – van het college van b&w.

Als we in deze publicatie spreken over de taken van b&w in het sociaal domein bedoelen we de taken in het kader van de Wmo, Jeugdwet, Participatiewet en/of Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Daarnaast hebben de meeste wijkteams een rol bij het organiseren van ‘een integrale aanpak’ in situaties waarin multiproblematiek speelt, en dus samenwerking nodig is tussen professionals en instanties in de zorg en het sociaal domein. Een medewerker van het wijkteam vervult in zulke situaties vaak de rol van procesregisseur tussen betrokken hulpverleners en instanties.

Vragen in de praktijk

De combinatie van meerdere taken in een team leidt tot vragen over het verwerken van gegevens. De meest voorkomende zijn:

1. Wie is er verantwoordelijk voor de verwerking van persoonsgegevens: het college, het wijkteam of de moederorganisatie van de professional?
2. Waar moet een professional gegevens opslaan?
3. Hoe zit het met het beroepsgeheim van de jeugdhulpverlener als die zowel hulp verleent als de toeleiding naar jeugdhulp organiseert?
4. Welke regels gelden als een professional vermoedt dat het gedwongen kader van de Jeugdwet ingezet moet worden?

Een goede praktijk begint bij een goede inrichting

Voor verschillende rollen gelden verschillende regels als het gaat om het verwerken van persoonsgegevens. Daarom is het zaak dat de gemeente en de bij het wijkteam betrokken organisaties hierover afspraken met elkaar maken. Anders is het voor professionals vrijwel onmogelijk om te weten welke regels gelden, met handelingsverlegenheid als gevolg.

Leeswijzer

Deze publicatie richt zich in de eerste plaats op het goed inrichten van de gegevensverwerking in wijkteams. Het biedt juristen, beleidsmedewerkers en managers van wijkteamorganisaties inzicht in de keuzes die zij kunnen maken en de consequenties van die keuzes voor de gegevensverwerking.

De publicatie richt zich niet direct op de vraag welke gegevens professionals in een specifieke situatie mogen uitwisselen of niet. Wel geeft hoofdstuk 3 enkele vuistregels die behulpzaam kunnen zijn bij het opstellen van werkinstructies voor medewerkers. De publicatie richt zich op drie inhoudelijke lijnen:

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking
2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams
3. Meldrechten en meldplichten en het pettenvraagstuk

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

'Het mag niet van de AVG' is een veel gehoorde verzuchting. Die is echter maar zelden waar. De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) geeft inderdaad regels voor de gegevensverwerking. Echter, met betrekking tot de overheid en de dienstverlening in het publieke domein geeft de AVG vooral richtlijnen om tot een rechtmatige verwerking van gegevens te komen in het verkeer tussen overheid en burgers.

Daarnaast geeft de AVG een aantal zorgvuldigheidsregels waar iedereen die gegevens verwerkt zich aan moet houden. Maar die regels verschillen niet veel van de omgangsregels die mensen ook in het normale leven hanteren. En evenmin van de regels die de Wet bescherming persoonsgegevens – de voorganger van de AVG – aan de verwerking van persoonsgegevens stelde: "Schend iemands privacy niet onnodig", "als je je doel ook kunt bereiken door iemands privacy niet te schenden, schend die privacy dan ook niet"(subsidiariteit), "gebruik niet meer gegevens dan noodzakelijk" en "zorg voor een goede balans tussen het doel en de te gebruiken gegevens"(dataminimalisatie en proportionaliteit).

De AVG kent degene van wie gegevens verwerkt worden een aantal rechten toe. Zoals het recht op inzage, het recht van correctie, het recht op bezwaar tegen en het recht op beperking van de verwerking. Daarnaast is de verwerker verplicht open en transparant te zijn (informatieplicht). Dat wil zeggen dat hij of zij de inwoner informeert over doel en noodzaak van de verwerking, de mogelijke consequenties en de rechten van de inwoner.

De meeste regels over gegevensverwerking zitten 'verscholen' in de zogenaamde materiewetten. In het sociaal domein zijn dat de Wmo 2015, Jeugdwet, Participatiewet en Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Deze wetten formuleren de taken van het college en van andere uitvoerende partijen. Ze geven aan welke persoonsgegevens deze partijen mogen gebruiken voor hun taken, en onder welke voorwaarden. Ook kan bij hulpverlening in sommige gevallen de Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst (WGBO) van toepassing zijn.[2] Als een partij persoonsgegevens verwerkt, moet deze altijd de zorgvuldigheidsregels van de materiewetten en de AVG in acht nemen.

Taken, petten en bijbehorende regels

Deze publicatie over het pettenvraagstuk in het sociaal domein maakt onderscheid tussen verschillende typen taken met elk hun eigen regels voor gegevensverwerking. In de praktijk zijn er verschillende partijen die deze taken kunnen uitvoeren.

Toeleiding

Toeleiding en het nemen van beslissingen over het toekennen van een voorziening of hulp zijn in de materiewetten toebedeeld aan het college van b&w.[3] Meldt een inwoner zich bij het college met een hulpvraag op het terrein van een van de vier wetten uit het sociaal domein? Dan heeft het college de verantwoordelijkheid om te onderzoeken wat de beste ondersteuning is voor de inwoner. Zo nodig kent de gemeente een maatwerkvoorziening, jeugdhulp, een uitkering of schuldhulp toe. In het kader van de Participatiewet kan een re-integratietraject verbonden zijn aan de uitkering of de eis van een tegenprestatie.

[2] Zie art 7:446 BW.

[3] Gemakshalve spreekt deze publicatie over toeleidingstaken, toeleidingsgegevens en toeleidingsdossiers waar het ook gaat om het nemen van beslissingen.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

In de wetten uit het sociaal domein is geregeld dat het college gegevens mag verwerken die noodzakelijk zijn om toe te leiden naar de juiste voorziening of ondersteuning en om een beslissing te nemen over de aanvraag. De manier waarop het proces van toeleiding geregeld is, verschilt sterk per wet. Zo beschrijft de Wmo 2015 uitgebreid de stappen die het college moet doorlopen om tot een plan en een beslissing te komen. De andere wetten laten dat veel meer open. Daarnaast heeft het college in het kader van de Jeugdwet ook de mogelijkheid om een verzoek tot onderzoek te doen bij de Raad voor de Kinderbescherming.

Toeleiding naar voorzieningen in het sociaal domein is een taak van het college van b&w. Het college kan de toeleidingstaken in het kader van de Wmo, Jeugdwet of Wet gemeentelijke schuldhulpverlening zelf uitvoeren of uitbesteden en mandateren aan bijvoorbeeld een wijkteamorganisatie. Ook in het kader van de Participatiewet mag het college werkzaamheden uitbesteden. Echter, de vaststelling van de rechten en plichten en de daarvoor noodzakelijke beoordeling van de omstandigheden, moet het college zelf doen of onder mandaat uitbesteden aan een ander bestuursorgaan.

De toeleiding van inwoners naar de juiste hulp of zorg door het wijkteam gebeurt altijd namens en onder verantwoordelijkheid van het college van b&w – ook als de wijkteamorganisatie is uitbesteed en geen onderdeel uitmaakt van de gemeentelijke organisatie. De gemeente moet dan regelen dat de medewerkers van het wijkteam die de taak uitvoeren daartoe bevoegd zijn.

De gegevensverwerking voor deze toeleidingstaken vindt ook plaats namens het college van b&w. Daarbij maakt het niet uit of deze werkzaamheden uitgevoerd worden door een hulpverlener of een ambtenaar. De persoonsgegevens die voor de toeleidingstaak worden verwerkt vallen dus niet onder het beroepsgeheim op grond van de Jeugdwet, de BIG of de WGBO. Want de uitvoerder van deze toeleidingstaak is op dat moment geen hulpverlener. Wel zullen professionals zich bij het afwegen van verschillende belangen laten leiden door hun beroepscode en de beginselen van goed hulpverlenerschap in acht nemen.

'Verwerkingsverantwoordelijkheid' bij uitbesteding van collegetaken

Het college van b&w blijft de verwerkingsverantwoordelijke, ook als de toeleidingstaken zijn uitbesteed. Wanneer een inwoner bijvoorbeeld gebruik wil maken van zijn rechten in het kader van de AVG dan leidt dit tot een besluit van het college van b&w. Het college kan de wijkteammanager de bevoegdheid geven om hierin namens b&w op te treden. Tegen dit besluit kan de inwoner bezwaar en beroep aantekenen bij het college van b&w.

Het feit dat het college verwerkingsverantwoordelijke is, betekent ook dat het college kan besluiten om zelf het beheer te gaan voeren over de betreffende toeleidingsdossiers. Daarin staan immers de verantwoording en onderbouwing van de taken die namens de gemeente zijn uitgevoerd. In zo'n geval dient de wijkteamorganisatie de toeleidingsdossiers die betrekking hebben op de collegetaken over te dragen aan het college van b&w. Het is dan wel van belang dat toeleiding en hulpverleningsdossier gescheiden zijn.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Verdere verwerking van toeleidingsgegevens en gebruik voor beleidsinformatie

De gegevens die verzameld zijn in het kader van de toeleiding mogen verder verstrekt worden aan en verwerkt worden door het college. Tenminste, voor zover dat noodzakelijk is voor de goede uitvoering van de betreffende taak, of daarmee verenigbaar is. Hiervoor is geen toestemming nodig van de inwoner.

Wel zijn de betreffende materiewet en de AVG van toepassing. Het college mag bijvoorbeeld niet zomaar 'toeleidingsgegevens' opvragen bij een wijkteam om die te gebruiken voor andere doelen en taken. Dan zal er een toets moeten plaatsvinden over de vraag: mogen de gegevens verstrekt worden? En zo ja: onder welke voorwaarden? Dit geldt overigens ook als de gemeente de toeleidingstaken zelf uitvoert. Ook dan mag de afdeling die de toeleidingstaken uitvoert of een andere afdeling, deze gegevens niet zomaar gebruiken voor andere doelen en taken.

Als het college toeleidingsgegevens gebruikt voor het genereren van beleids- en sturingsinformatie moet zij daarbij steeds voldoen aan de zorgvuldigheidscriteria van de AVG, en de privacy van de inwoner beschermen. Bijvoorbeeld door gegevens te anonimiseren en ervoor te zorgen dat rapportages niet tot individuele personen herleidbaar zijn.

Het is niet toegestaan om bestandsvergelijkingen te maken tussen persoonsgegevens uit verschillende domeinen in het kader van vroegsignalering. Bijvoorbeeld om gezinnen die kampen met problemen op meerdere leefgebieden te identificeren.

Hulpverlening

Hulpverleningstaken en het leveren van voorzieningen zijn in de wet toebedeeld aan aanbieders van bijvoorbeeld jeugdhulp, en worden in de regel uitgevoerd door gespecialiseerde hulpverleners. Het kan gaan om hulp of ondersteuning die is toegekend door het college van b&w, vrij toegankelijke jeugdhulp of een algemene voorziening vanuit de Wmo.

Aanbieders van jeugdhulp, algemene of maatwerkvoorzieningen en re-integratiebureaus voeren deze taken uit. Het college van b&w kan in principe ook optreden als aanbieder van deze voorzieningen. Bijvoorbeeld wanneer de gemeente zelf een wijkteam heeft dat werkzaamheden verricht op het gebied van algemeen maatschappelijk werk of vrij toegankelijke jeugdhulp. Ook kan een gemeente zelf jeugdhulpverleners in dienst nemen die jeugdhulp verlenen. Voor die taak is de gemeente dan een jeugdhulpaanbieder en treedt niet op als bestuursorgaan.

Op de gegevensverwerking voor de hulpverleningswerkzaamheden zijn allereerst de regels van toepassing uit de bijbehorende materiewetten. Die regels gelden voor de aanbieders van algemene of maatwerkvoorzieningen, jeugdhulpverleners, re-integratiebureaus of schuldhulpverleners. Het maakt daarbij niet uit of de medewerker die de hulp of ondersteuning biedt in dienst is van de gemeente, een wijkteamorganisatie of van een aanbieder van specifieke voorzieningen of hulp. Bepalend voor de gegevensverwerking en eventueel het verstrekken van de gegevens is niet bij wie de medewerker in dienst is, maar welke taak hij uitvoert en welke regels op die taak van toepassing zijn.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Voor gegevens die jeugdhulpverleners en jeugdbeschermers, SKJ- of BIG-geregistreerde professionals of professionals die vallen onder de WGBO[4] verwerken, geldt het beroepsgeheim van de Jeugdwet, respectievelijk de BIG en WGBO. In de regel hebben zij toestemming nodig van de inwoner om gegevens verder te verstrekken. Uitzonderingen zijn wanneer bij wet is geregeld dat zij gegevens moeten verstrekken, een meldrecht hebben. Bijvoorbeeld op grond van de Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling of als er sprake is van een calamiteit of een zogeheten conflict van plichten.

Het beroepsgeheim van de jeugdhulpverlener staat het verstrekken van gegevens voor de toeleiding naar jeugdhulp of voor een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming niet in de weg. In de Jeugdwet staat namelijk dat de jeugdhulpverlener verplicht is het college van b&w de gegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van deze taken.[5]

Dit betekent niet dat de gemeente 'zomaar' alles kan vragen. Zij kan bijvoorbeeld niet van de jeugdhulpverlener vragen om een behandelplan of diagnosegegevens te overleggen. Wel kan de gemeente vragen om een advies over de meest aangewezen jeugdhulp. De jeugdhulpverlener kan dan bijvoorbeeld de problematiek van de jeugdige onderzoeken en op basis daarvan adviseren om een bepaald type gespecialiseerde jeugdhulp in te zetten.

Bij verschil van inzicht ligt de beslissing over de te verstrekken gegevens bij de jeugdhulpverlener, die zich daarbij rekenschap geeft van hetgeen voor de gemeente noodzakelijk is om een gemotiveerde beslissing te nemen. Gemeenten mogen verstrekking van behandelgegevens niet afdwingen in inkoopcontracten of anderszins. In inkoopcontracten kunnen wel afspraken gemaakt worden over de verstrekking van gegevens die specifiek in de Jeugdwet of het Besluit Jeugdwet geregeld zijn.

Positie van andere hulpverleners

Voor overige hulpverleners die niet onder de werking van de Jeugdwet, BIG of WGBO vallen, geldt geen wettelijk beroepsgeheim. Zij hebben vaak wel een beroepscode. Maatschappelijk werkers houden bij de uitvoering van hun werkzaamheden bijvoorbeeld rekening met de beroepscode van de sociaal werker, en jongerenwerkers met de beroepscode van de jongerenwerker. Dat betekent dat zij zich bij beslissingen over gegevens die zij in het kader van hulpverlening of ondersteuning hebben gekregen, laten leiden door de 'beginselen van goed hulpverlenerschap'.

Regie- of coördinatietaken

Zijn er verschillende hulpvragen die je niet los van elkaar kunt zien? Of zijn er meerdere hulpverleners of instanties betrokken bij een gezin? Dan kan het nodig zijn om een regisseur of coördinator aan te wijzen. Deze zorgt voor een goede afstemming en samenwerking tussen de inwoner(s), de betrokken instanties en hulpverleners. Gespecialiseerde medewerkers voeren deze regie- of coördinatierol vaak uit. Gebruikelijk is dat de meest betrokken hulpverlener deze taak op zich neemt. Daarbij fungeert hij of zij ook als aanspreekpunt voor het gezin. Betrokken partijen behouden daarbij hun eigen verantwoordelijkheden, ook met betrekking tot gegevensverwerking.[6]

[4] Wet inzake de geneeskundige behandelingsovereenkomst. [5] Jeugdwet artikel 7.4.0 lid 1, 2 en 3.
[6] https://www.toezichtsociaaldomein.nl/onderzoeken-en-instrumenten/informatie-delen

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Regie of coördinatie is in de materiewetten niet expliciet als taak belegd.[7] Wie de regierol op zich neemt, hangt af van afspraken tussen de betrokken instanties en hulpverleners. Dit gebeurt uiteraard in overleg met de inwoner. De gemeente kan het doen, een medewerker van het wijkteam of een hulpverlenende instantie. Uitgangspunt is dat de betrokken partijen, inclusief de inwoner of het gezin, het van belang vinden dat er iemand is die als regisseur of coördinator optreedt. Daarbij maken de partijen afspraken over wat de rol inhoudt. Ook informeren ze het gezin of de inwoner daarover. Ook de cliëntondersteuner kan hier een rol in spelen.

Voor deze gegevensverwerking is een aantal punten van belang:

1. Welke partij neemt de regie- of coördinatierol op zich en vanuit welke taak?

Als een partij de regie of coördinatie op zich neemt, is het belangrijk om vast te stellen vanuit welke taak zij dat doet. Die taak bepaalt namelijk het juridisch kader voor de gegevensverwerking.

Als een betrokken hulpverlener de coördinatie op zich neemt, is dat in de regel omdat dit past bij zijn eigen taak en rol ten opzichte van de inwoner of het gezin. Het college van b&w kan de regie- of coördinatierol ook bij een aparte regisseur beleggen als onderdeel van de hulpverlening of ondersteuning. In beide gevallen is het kader van de betreffende hulpverlener van toepassing.

Het is ook mogelijk dat het college van b&w een regietaak vervult vanuit een van de materiewetten. In dat geval doet het college dat vanuit zijn verantwoordelijkheid om zicht te houden of de toegewezen hulp en ondersteuning voldoet aan de behoefte van degene die de hulp ontvangt. Maar ook of bijstelling nodig is en of de noodzakelijke afstemming met andere voorzieningen nog voldoende is.

Het kader is in dat geval één specifieke materiewet en de coördinatie staat dan ten dienste van de hulp of ondersteuning vanuit die specifieke wet. Het gaat hier dus niet om regie op de uitvoering of de reguliere afstemming tussen professionals. Die regie valt onder de taak van een hulpverlener. Het is niet de bedoeling dat het college zich vanuit deze rol met de uitvoering van afzonderlijke hulptrajecten gaat bemoeien.

2. Wie is verantwoordelijk voor de gegevensverwerking?

De partij die de regie- of coördinatierol op zich neemt, is verantwoordelijk voor de gegevensverwerking voor de regie. Dat kan dus bijvoorbeeld de aanbieder van jeugdhulp zijn, de gemeente of een andere partij die betrokken is bij de hulpverlening. De afzonderlijke partijen blijven verantwoordelijk voor de gegevensverwerking ten behoeve van hun eigen aandeel in de werkzaamheden.

[7] Op dit moment is het Wetsvoorstel Aanpak Meervoudige Problematiek Sociaal Domein in voorbereiding. In dit wetsvoorstel wordt onder andere een eenduidig juridisch kader geregeld voor de coördinatietaak.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Neemt het wijkteam deze rol op zich en voert het wijkteam zowel toeleidings- als hulpverleningstaken uit? Dan zijn afspraken nodig over vanuit welke taak het wijkteam de regierol oppakt. Is de hulpverlening gestart? Dan ligt het voor de hand dat dit gebeurt vanuit de hulpverleningsrol. De wijkteamorganisatie treedt dan op als verantwoordelijke voor de gegevensverwerking. Pakt het wijkteam de regierol op vanuit de toeleidingstaken? Dan is het college van b&w de verantwoordelijke partij hiervoor.

3. 'Scheiding' van dossiers

Het is verstandig om gegevens voor de regie of coördinatie onder te brengen in een apart regiedossier. Toeleidings- en hulpverleningsdossiers bevatten vaak veel gedetailleerde en gevoelige persoonsgegevens die niet nodig zijn voor regie of coördinatie. Daarom moeten deze dossiers niet vermengd raken. Dit schept ook duidelijkheid voor de inwoner over de rol die de verschillende partijen spelen.

Een dergelijk onderscheid maakt het bovendien eenvoudiger om de regie- of coördinatierol over te dragen aan een collega of andere partij. Als een hulpverlener ook de regierol op zich neemt, is het voor de inwoner transparanter als duidelijk is welke gegevens gebruikt worden voor de regie en welke behoren tot het behandeldossier.

Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak

Veel professionals in het sociaal domein zijn vanuit hun professie gebonden aan een beroepscode, zoals een maatschappelijk of sociaal werker die werkt in de ouderenzorg. Sommige professionals zijn daarnaast ook gebonden aan een wettelijk beroepsgeheim en hebben een geheimhoudingsplicht. Denk aan jeugdhulpverleners, wijkverpleegkundigen of artsen.

Wat zijn de wettelijke beroepsgeheimen en beroepscodes, en wanneer zijn ze van toepassing? En wat betekenen de wettelijke beroepsgeheimen en beroepscodes voor de professional die wettelijke taken uitvoert namens het college van b&w.

Wettelijk beroepsgeheim

In het sociaal domein kennen we drie wettelijk geregelde beroepsgeheimen: het beroepsgeheim van de jeugdhulpverlener en jeugdbeschermer (artikel 7.3.11 Jeugdwet), het medisch beroepsgeheim als er sprake is van een geneeskundige behandelovereenkomst (artikel 457 boek 7 van het Burgerlijk wetboek-WGBO) en het beroepsgeheim van BIG geregistreerde professionals (artikel 88 Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (BIG)).[8]

[8] Er zijn meer beroepen met een wettelijk beroepsgeheim. Zo kennen ook gerechtsdeurwaarders een beroepsgeheim dat is geregeld in de 'Verordening gedrags- en beroepsregels Gerechtsdeurwaarders'. Hetgeen in deze paragraaf staat is ook op hen van toepassing. Maar voor de scope van deze handleiding zijn die minder relevant daarom laten we ze omwille van de leesbaarheid hier buiten beschouwing.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Als deze professionals geregistreerd staan in een register (BIG of SKJ) vallen ze ook onder het daarbij behorende tuchtrecht.[9] De beroepsgeheimen verplichten de professional tot geheimhouding van álle informatie die ze in het kader van hun beroepsuitoefening hebben verkregen. Bijvoorbeeld in het kader van het verlenen van jeugdhulp, een medische behandeling of het stellen van een diagnose.

Daarnaast regelt de wet wanneer het beroepsgeheim mag worden doorbroken. Dit is het geval bij expliciete toestemming van een inwoner, bij een wettelijke verplichting om gegevens te verstrekken. Daarnaast bevatten de beroepscodes richtlijnen voor het doorbreken van het beroepsgeheim als er sprake is van een zogeheten conflict van plichten.

Wettelijk gezien oefent een professional die wettelijke taken namens het college van b&w uitvoert geen functie uit waarop het wettelijk beroepsgeheim van de hulpverlener rust. In dat geval gelden voor het verwerken van gegevens de regels die de wet stelt aan de uitvoering van deze wettelijke taken. Professionals die dergelijke taken uitvoeren mogen dan bijvoorbeeld gegevens verwerken. Daaronder valt het verstrekken van gegevens indien dat noodzakelijk is voor de goede uitvoering van de taken van b&w. Het wettelijk beroepsgeheim is dan niet van toepassing. Maar de beroepscode van de professional speelt nog wel een rol.

Beroepscode

Professionals met een wettelijk beroepsgeheim op grond van de Jeugdwet, WGBO of Wet BIG hebben ook te maken met een beroepscode of gedragsregels van de beroepsgroep. Sommige professionals vallen niet onder een van deze wettelijke beroepsgeheimen, maar hebben wel een beroepscode.

Een beroepscode wordt opgesteld door een beroepsgroep zelf. Deze bevat de ethische standaarden waarnaar een beroepsbeoefenaar dient te handelen bij de uitoefening van zijn beroep. Als een maatschappelijk werker individuele hulp verleent, is de beroepscode van toepassing.

Een belangrijk principe in de beroepscodes in het sociaal domein is dat de professional de vertrouwelijkheid van informatie die de inwoner verschaft waarborgt. Hij verstrekt geen informatie aan derden zonder toestemming van de inwoner, tenzij dit noodzakelijk is vanuit het oogpunt van goede hulpverlening. In dat geval moet die doorbreking van het beroepsgeheim goed onderbouwd kunnen worden. Doorbreekt een professional het beroepsgeheim vanwege een wettelijke plicht? Dan informeert de professional de inwoner daarover vooraf, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dat niet te doen.

Wetgeving, beroepscode en beginselen van behoorlijk bestuur

De beroepscode speelt altijd een rol als een professional werkzaamheden verricht die nauw verwant zijn aan zijn beroep. Dat laatste is vrijwel altijd het geval als een professional wettelijke taken van het college in het sociaal domein uitvoert. Denk aan een maatschappelijk werker die als Wmo-consulent in dienst van de gemeente of als medewerker van een wijkteam toeleidingstaken uitvoert. In de praktijk is dan vaak het dilemma: hebben de regels die horen bij de wettelijke taak of de beroepscode voorrang?

[9] Naast het tuchtrecht op grond van de SKJ-registratie en de BIG kennen sommige beroepsorganisaties ook een eigen tuchtrecht dat toetst aan de beroepscode. Voor meer informatie over tuchtrecht in de jeugdhulp zie o.a. https://professionaliseringjeugdhulp.nl/assets/tuchtrecht.pdf

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Het antwoord is eenvoudig. Als je wettelijke taken namens het college van b&w uitvoert, gelden de wettelijke regels voor die taken. Als die regels het verwerken en verstrekken van gegevens zonder toestemming toestaan dan mag dat. Het kader van de wettelijke taak houdt in die zin een bevoegdheid in voor de professional om gegevens te verstrekken met doorbreking van de geheimhouding. Ook hier geldt weer: mits die gegevens noodzakelijk zijn voor een goede uitvoering van de wettelijke taak.

Uiteraard handelt de professional altijd zorgvuldig. Wat is zorgvuldig handelen? Die vraag wordt voor professionals die gebonden zijn aan een beroepscode afgemeten aan de professionele standaarden vastgelegd in de beroepscode.

Dat betekent op hoofdlijnen het volgende:

- De professional deelt uitsluitend gegevens voor zover noodzakelijk voor de goede uitvoering van de wettelijke taak.
- De professional is transparant naar de inwoner en informeert hem of haar vooraf over de genomen verstrekking van gegevens. Ook stelt de professional de inwoner in staat om eventuele bezwaren te uiten en komt diegene daarin zoveel mogelijk tegemoet.
- De professional toetst in de afweging rond het verstrekken van gegevens of het verstrekken van gegevens niet indruist tegen de beginselen van goed hulpverlenerschap. Ook toetst de professional of het verstrekken van gegevens de belangen van inwoner niet onnodig en onevenredig schaadt.

Deze zorgvuldigheidsprincipes gelden overigens ook voor professionals die niet gebonden zijn aan een beroepscode die namens het college van b&w wettelijke taken uitvoeren. Deze vloeien voor hen voort uit de beginselen van behoorlijk bestuur uit de Algemene Wet Bestuursrecht en de AVG.

Implicaties voor de gegevensverwerking in de praktijk

Dit alles heeft belangrijke implicaties voor de praktijk. Een professional maakt altijd vooraf duidelijk in welke hoedanigheid hij of zij met de inwoner spreekt en wat dat betekent voor het verwerken van persoonsgegevens.

Een professional die toeleidingstaken uitvoert namens het college kan bijvoorbeeld wel een achtergrond hebben als sociaal werker of psycholoog, maar spreekt een inwoner op dat moment niet als sociaal werker of psycholoog. De professional moet de inwoner duidelijk maken dat hij hem spreekt in het kader van de taken van het college: wat betekent dat voor het verwerken van persoonsgegevens?

Geeft de professional daarentegen aan dat hij de inwoner spreekt in zijn rol als sociaal werker of psycholoog? Dan kan hij bij het verwerken en verstrekken van gegevens geen beroep doen op de bevoegdheden van het college van b&w. In dat geval laat de professional zich leiden door de gedragsregels van zijn beroepsgroep. En dat betekent dat hij in de regel slechts gegevens verstrekt met toestemming, tenzij er sprake is van een bevoegdheid of verplichting om te verstrekken. Of als er sprake is van een conflict van plichten.[10]

[10] Hoofdstuk 4 gaat uitgebreid in op wettelijke meldrechten en plichten voor de beroepsprofessional.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Verandert de professional van rol en neemt hij de rol aan van toeleider namens het college van b&w? Dan moet hij dat aan de inwoner duidelijk maken. Hij mag de gegevens die hij als sociaal werker of psycholoog heeft verkregen niet zomaar gebruiken voor de toeleidingstaak. Of dat mogelijk is en onder welke voorwaarden beoordeelt de professional op grond van de beroepscode en – indien van toepassing – het wettelijk beroepsgeheim. Als de professional tot de conclusie komt dat de rol van toeleider onverenigbaar is met zijn rol als hulpverlener, zal hij de toeleidingstaak moeten overdragen aan iemand anders.

Bewustzijn, transparantie en inrichting van de organisatie

Betrokken organisaties zoals gemeente, wijkteamorganisatie en aanbieders moeten goede afspraken maken over de taken die zij bij een wijkteam neerleggen. Wat betekent dit voor de inrichting van de gegevensverwerking? Professionals moeten zich er steeds van bewust zijn welke taak en welke rol zij vervullen. Alleen dan kunnen zij weten wat er wel en niet kan met betrekking tot het verwerken en uitwisselen van persoonsgegevens. Dat bewustzijn is ook van belang om transparant te kunnen zijn naar de inwoner.

Dat betekent onder andere het volgende:
In de rol van toeleider is een professional terughoudend met het verwerken van vertrouwelijke gegevens. Hij moet voorkomen dat hij in de rol van behandelaar schiet. De professional beperkt zich dan tot de gegevens die nodig zijn om iemand naar de juiste hulp of voorziening toe te leiden en de informatie die nodig is om een beslissing te nemen over het toekennen voorziening(en). De gegevensverwerking heeft in dit stadium in principe geen betrekking op behandel- en diagnostische gegevens, maar kan bijvoorbeeld wel een advies bevatten van een deskundige over wat de meest aangewezen voorziening is.[11]

In de rol van hulpverlener is er veel meer ruimte voor een professional om dieper op de problematiek in te gaan. Maar het is niet de bedoeling dat al die gegevens ook in het toeleidingsdossier terechtkomen.

Vaak laten de rol van toeleider en hulpverlener zich niet zo duidelijk scheiden. Dan kan het verstandig zijn om te beginnen vanuit de rol van hulpverlener, aangezien op die gegevens de grootste vertrouwelijkheid rust. Uiteraard moet degene die het betreft het hier wel mee eens zijn. Dus is het belangrijk dit met hem te bespreken.

Leidt dit tot het aanvragen van voorzieningen? Dan kan de hulpverlener in overleg met de inwoner bepalen welke gegevens terechtkomen in het toeleidingsdossier. Het is in het vrijwillig kader immers de inwoner die een door het college van b&w betaalde voorziening wil hebben. Daar hoort bij dat hij aangeeft waarom dat nodig is en eraan meewerkt dat het college de gegevens krijgt die noodzakelijk zijn om een beslissing te kunnen nemen.

Hoe weten professionals wanneer zij welke rol en taak uitoefenen en hoe zij moeten schakelen tussen deze rollen? Dat weten zij alleen als de gemeente en de bij een wijkteam betrokken organisaties daar bij de inrichting van het wijkteam helderheid over hebben verschaft.

[11] Zie in dit kader ook de FAQ over de rapporten van de Autoriteit Persoonsgegevens ten aanzien van het gebruik van de zelfredzaamheidsmatrix in Nijmegen en Zaanstad.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

De grondslag voor gegevensverwerking volgens de AVG

Een van de eisen die de AVG stelt aan organisaties die gegevens willen verwerken is dat zij een grondslag hebben volgens artikel 6 lid 1 van de AVG. Dit artikel kent zes mogelijke grondslagen:

a. **Toestemming** van de betrokkene.
b. De verwerking is noodzakelijk voor de **uitvoering van een overeenkomst** met de betrokkene.
c. De verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een **wettelijke verplichting**.
d. De verwerking is noodzakelijk ter **bescherming van een vitaal belang** van betrokkene of natuurlijke personen.
e. De verwerking is noodzakelijk voor de **vervulling van een taak van algemeen belang of de uitoefening van openbaar gezag**.
f. De verwerking is noodzakelijk voor de **behartiging van een gerechtvaardigd belang van degene die de gegevens verwerkt of een derde**. Echter, wanneer de 'fundamentele belangen van betrokkene zwaarder wegen' kan deze grondslag niet van toepassing zijn.

Welke grondslag van toepassing is, hangt af van de taak die een organisatie uitvoert en haar relatie met de inwoner. Het is dus niet zo dat een organisatie volledig vrij is om zelf een grondslag te kiezen. Daarnaast blijven altijd de zorgvuldigheidsaspecten gelden van noodzaak, subsidiariteit en proportionaliteit.

Vuistregels:

1. De gegevensverwerking voor de **toeleidingstaken** van het college van b&w valt altijd onder artikel 6 lid 1 e: de verwerking is noodzakelijk voor de vervulling van een taak van algemeen belang of de uitoefening van openbaar gezag. In dit geval is het tweede deel 'uitoefening van openbaar gezag' van toepassing. Dit geldt ook als het college deze taken heeft uitbesteed aan een andere partij.

2. De gegevensverwerking voor de **hulpverlenings- of ondersteuningstaken** in het kader van de wetten uit het sociaal domein vallen ook onder artikel 6 lid 1 e. In dit geval is het eerste deel 'vervulling van een taak van algemeen belang' van toepassing. Het gaat om hulpverlenings- en ondersteuningstaken of voorzieningen waarvan wettelijk is vastgelegd dat de gemeente moet zorgen dat die beschikbaar zijn voor haar inwoners. Daarmee zijn het taken van algemeen belang.

   Artikel 6 lid 1 b is van toepassing als een inwoner zelf de dienstverlener inhuurt, bijvoorbeeld op basis van een persoonsgebonden budget. Er is dan sprake van een contract tussen de inwoner en de dienstverlener.

3. Bij gebrek aan een expliciet wettelijk kader voor de **regie- of coördinatietaak** is het op het eerste gezicht minder eenduidig onder welke grondslag uit de AVG de gegevensverwerking voor de activiteiten in het kader van regie en coördinatie vallen. Als de rol wordt vervuld vanuit het perspectief van hulpverlening is de grondslag dezelfde als voor de hulp- en ondersteuningstaken en in de regel artikel 6 lid 1 e. Als het college van b&w de regietaak oppakt in het kader van zijn toeleidingstaken wordt de grondslag ontleend aan de wettelijke toeleidingstaak van het college van b&w, te weten artikel 6 lid 1 e.

1. Het pettenvraagstuk en gegevensverwerking

Bijzonderheden en uitzonderingen

Als je een grondslag hebt op grond van artikel 6 lid 1 van de AVG mag je in principe persoonsgegevens verwerken voor zover die noodzakelijk zijn. Er kunnen echter nog wel bijzonderheden en uitzonderingen gelden. Bijvoorbeeld als het gaat om de mogelijkheden om bijzondere of strafrechtelijke persoonsgegevens te verwerken voor een bepaalde taak.

Onder bijzondere gegevens vallen bijvoorbeeld gegevens over de gezondheid, religie of etniciteit. De AVG kent als uitgangspunt een verbod op de verwerking van bijzondere en strafrechtelijke persoonsgegevens. Op dit verbod zijn ook weer uitzonderingen mogelijk op grond van de AVG, de Uitvoeringswet AVG (UAVG) of als dit in een materiewet is geregeld.

Een andere bijzonderheid kan zijn dat er geheimhoudingsbepalingen van toepassing zijn, zoals het medisch beroepsgeheim of het beroepsgeheim van de jeugdhulpverlener. Ook deze beroepsgeheimen zijn – zoals eerder is aangegeven – niet absoluut. Zo zijn in sommige materiewetten weer bepalingen opgenomen die in het kader van een geneeskundige behandeling of de jeugdhulpverlening verplichten om gegevens voor bepaalde taken te verstrekken.

Daarvoor is dan een wettelijke grondslag opgenomen in de wet. Ook is in sommige wetten een bevoegdheid opgenomen voor professionals om gegevens te verstrekken, bijvoorbeeld in het kader van de Verplichte Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (zie ook: Meldrechten en -plichten voor professionals).

Om zicht te krijgen op welke bijzonderheden en uitzonderingen van toepassing zijn, is het belangrijk om goed in beeld te hebben welke activiteiten van een wijkteam onder welke wettelijke taak vallen.
De organisatie zal op basis daarvan aan professionals duidelijkheid moeten bieden over de mogelijkheden en beperkingen ten aanzien van gegevensverwerking, waaronder de uitwisseling van strafrechtelijke en gezondheidsgegevens.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Hoe kunnen gemeenten en de bij een wijkteam betrokken organisaties komen tot een goede inrichting van de gegevensverwerking? Die inrichting is een randvoorwaarde om professionals duidelijkheid te geven over de gegevensverwerking en de mogelijkheden om gegevens uit te wisselen.

Begin bij de werkzaamheden en het werkproces

Het inrichten van de gegevensverwerking begint bij inzicht in de werkzaamheden die het wijkteam gaat verrichten, het bijbehorende werkproces en de routes die daarbij doorlopen kunnen worden. Is het werkproces helder? Dan kan een beoordeling plaatsvinden welk juridisch kader bij welke activiteit van toepassing is of welke mogelijkheden er zijn.

Figuur 1 geeft de mogelijke taken die juridisch gezien van toepassing kunnen zijn schematisch weer. Met de sociaaldomeinwetten bedoelen we hier de Jeugdwet, Wmo 2015, Participatiewet of Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Figuur 1

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

De figuur laat verschillende routes zien die een inwoner kan doorlopen na melding bij een loket van de gemeente of het wijkteam. Welke route dat is, is tot op zekere hoogte een beleidskeuze. De gemaakte keuzes hebben echter wel gevolgen voor het juridisch kader voor de gegevensverwerking.

Aandachtspunten:

- De keuzes (die hierna worden toegelicht) zijn nodig bij de inrichting van het wijkteam, anders weet een professional niet waar hij aan toe is.
- De keuzes hebben consequenties voor de gegevensverwerking.
- Voortschrijdend inzicht tijdens het uitvoeringsproces kan ertoe leiden dat het nodig is om over te schakelen naar een andere taak, bijvoorbeeld van hulpverlening naar toeleiding. Dergelijke overgangen vragen om extra aandacht!

Keuzes maken en consequenties

Het proces start als een inwoner zich meldt bij het loket van de gemeente of een wijkteam. Afhankelijk van de informatie die de inwoner geeft, volgt de keuze voor een vervolgroute. De keuze van de vervolgroute bepaalt welke taak aan de orde is: hulpverlening of toeleiding. De volgende vervolgroutes zijn mogelijk:

a. Algemeen advies of doorverwijzing

De inwoner is geholpen met algemeen advies of doorverwijzing naar een andere instantie, waarna het proces stopt. Er is geen verwerking noodzakelijk van persoonsgegevens.

b. Aanvraag in het kader van een van de wetten uit het sociaal domein

Het is direct duidelijk dat de inwoner een aanvraag wil doen voor een voorziening in het kader van één van de wetten uit het sociaal domein. Daarna kan het toeleidings- of aanvraagproces starten. Dat kan bijvoorbeeld door een formulier in te vullen of door een afspraak te maken voor een gesprek met een medewerker.

In dit geval is in principe duidelijk welke taak juridisch gezien aan de orde is. Dat is de toeleidingstaak van het college van b&w in het kader van de voorziening waarvoor de inwoner aan het loket komt: de Wmo, Jeugdwet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening of Participatiewet.

Keuze

Sommige gemeenten kiezen er bijvoorbeeld voor om bij jeugdigen altijd te beginnen met een aantal gesprekken in het kader van vrij toegankelijke jeugdhulp. Zo nodig kan de professional overschakelen naar toeleiding naar gespecialiseerde jeugdhulp. In dat geval valt het gesprek en de gegevensverwerking in stap 2 onder de jeugdhulpverleningstaak. Echter: dat kan alleen als de jeugdige of zijn ouders er mee instemmen om eerst gebruik te maken van vrij toegankelijke jeugdhulp. Als de jeugdige of zijn ouders er op staan om een aanvraag in te dienen, dan hebben zij altijd het recht om een aanvraag voor jeugdhulp in te dienen. In zo'n geval start het toeleidingsproces.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

c. Vrij toegankelijke jeugdhulp of maatschappelijk werk

Het lijkt erop dat de inwoner het best geholpen is met een of meerdere gesprekken met een jeugdhulpverlener of met maatschappelijk werk. Het kan zijn dat de inwoner zelf aangeeft dit het liefst te willen. Dan volgt een verwijzing naar het Centrum voor Jeugd en Gezin, maatschappelijk werk of een afspraak met een medewerker van het wijkteam die de betreffende taak ook in het pakket heeft.

In dit geval is ook duidelijk welke taak juridisch gezien aan de orde is. In het eerste geval valt het gesprek onder de jeugdhulpverleningstaak en in het tweede geval onder maatschappelijk werk. Dat is een algemene voorziening in het kader van de Wmo.

d. Vraagverheldering nodig

De situatie is niet meteen duidelijk of er lijkt sprake te zijn van meerdere problemen. Om helderheid te krijgen over de hulpvraag volgt een afspraak met bijvoorbeeld een medewerker van het wijkteam of de gemeente.

Hier zijn juridisch gezien meerdere mogelijkheden voor de taak waar de vervolgroute onder valt.

Keuze 1

Gemeenten kunnen er bijvoorbeeld voor kiezen om bij betrokkenheid van jeugdigen het gesprek voor vraagverheldering altijd te beschouwen als onderdeel van de toeleidingstaak in het kader van de Jeugdwet. En bij volwassenen als onderdeel van toeleiding in het kader van de Wmo. Is er sprake van schulden? Dan is toeleiding naar schuldhulpverlening aan de orde.

In die gevallen vallen de gesprekken allemaal onder de toeleidingstaken van het college van b&w voor de betreffende wet. De gegevensverwerking blijft dan beperkt tot de gegevens die nodig zijn om toe te kunnen leiden naar de juiste voorziening en de beslissing daarover.

Keuze 2

De andere mogelijkheid is dat gemeenten in deze situatie de gesprekken – met instemming van de inwoner – laten plaatsvinden in het kader van vrij toegankelijke jeugdhulp of maatschappelijk werk. In dat geval valt het gesprek juridisch gezien onder de taak van de jeugdhulpverlener of maatschappelijk werker. Het juridisch kader voor de maatschappelijk werker valt dan onder de algemene voorziening van de Wmo.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Is er meer duidelijk over de situatie? Dan kan de inwoner toegeleid worden naar de noodzakelijke voorzieningen. Gegevens die noodzakelijk zijn voor de beslissing kunnen dan worden verstrekt ten behoeve van de toeleiding, nadat dit is besproken met de inwoner.

Keuze 3
De gemeente vraagt een deskundigenadvies ter voorbereiding van de beslissing op de aanvraag. De gemeente ontvangt dan alleen het advies van de deskundige. Bijvoorbeeld omdat zij zelf niet over de benodigde deskundigheid beschikt. De gegevensverwerking die nodig is om tot het advies te komen, valt onder de verantwoordelijkheid en het beroepsgeheim van de deskundige.

De gemeente moet echter wel een keuze maken voor een van de juridische kaders in overleg met de bij het wijkteam betrokken organisaties. Alleen op die manier kan zij duidelijkheid bieden aan zowel de uitvoerend professionals als de inwoner.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

De gegevensverwerking

De keuze voor de taak hulpverlening of toeleiding bepaalt het juridisch kader voor de gegevensverwerking. De tabel maakt dat inzichtelijk.

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
Toeleiden naar: • Jeugdhulp • Maatwerkvoorziening Wmo • Voorziening Participatiewet • Schuldhulpverlening	Toeleider namens het college van b&w	Namens het college van b&w. Voor zover noodzakelijk voor de taken van het college. Het college is de verwerkingsverantwoordelijke in de zin van de AVG. Als een andere organisatie deze taken voor het college uitvoert, is deze organisatie verwerker in de zin van de AVG.[12] Gegevens in het toeleidingsdossier vallen niet onder een wettelijk beroepsgeheim van de Jeugdwet, BIG of WGBO. Gegevens mogen verwerkt en ook verstrekt worden aan andere partijen of afdelingen van de gemeente voor zover dat noodzakelijk is voor de goede uitvoering van de desbetreffende toeleidingstaak. **Let op! De beroepscode speelt wel een rol.** Bij het maken van afwegingen omtrent het verstrekken van gegevens handelt de professional volgens de professionele standaarden, waaronder de beroepscode. Andere medewerkers passen de beginselen van behoorlijk bestuur en de AVG toe (zie ook: Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak). Als de gemeente gegevens voor een ander doel of een andere taak wil gebruiken, is toetsing nodig of de gegevens voor dat andere doel mogen worden verstrekt. Ook daarbij spelen beroepscode, beginselen van behoorlijk bestuur en de AVG een rol.

[12] In AVG termen heb je de verwerkingsverantwoordelijke, en de verwerker. De laatste is een externe partij die verwerkingen uitvoert namens de verwerkingsverantwoordelijke.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
Verlenen van jeugdhulp	Jeugdhulpverlener	Namens de jeugdhulpaanbieder. Voor zover noodzakelijk voor het verlenen van jeugdhulp. De jeugdhulpaanbieder is de verwerkingsverantwoordelijke in de zin van de AVG. Het dossier valt onder het beroepsgeheim van de jeugdhulpverlener zoals geregeld in de Jeugdwet of WGBO. **Wettelijke verplichting om te verstrekken aan college en beroepscode** De Jeugdwet kent een wettelijke verplichting voor de jeugdhulpverlener en jeugdbeschermer om gegevens te verstrekken aan het college van b&w, voor zover die noodzakelijk zijn voor goede uitoefening van de wettelijke taken van het college in het kader van de Jeugdwet. Denk aan het toeleiden naar jeugdhulp en het doen van een Verzoek tot Onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming (zie ook: Meldrechten, meldplichten en het pettenvraagstuk). Deze wettelijke verplichting doorbreekt het wettelijk beroepsgeheim. De jeugdhulpverlener of beschermer heeft geen toestemming nodig van de inwoner. **Let op! De beroepscode speelt wel een rol.** Bij het maken van afwegingen omtrent het verstrekken van gegevens handelt de professional ook in het geval van een wettelijke verplichting volgens de professionele standaarden, waaronder de beroepscode (zie ook: Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak). De beslissingsbevoegdheid of een verstrekking in het kader van de genoemde wettelijke verplichting uit de Jeugdwet passend is, ligt bij de professional. Het college kan dus geen specifieke gegevens eisen.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
Verlenen van hulp: • Maatschappelijk werk als algemene voorziening Wmo • Re-integratie Participatiewet (64 lid 2 n) • Schuldhulpverlening	Hulpverlener Re-integratiemedewerker Schuldhulpverlener	Namens de aanbieder die de hulp of ondersteuning uitvoert. Voor zover noodzakelijk voor het verlenen van hulp of uitvoering van de re-integratiewerkzaamheden. De aanbieder is de verantwoordelijke voor de gegevensverwerking. De gegevens in het dossier vallen niet onder een wettelijk beroepsgeheim zoals geregeld in de Jeugdwet, BIG of WGBO. De gegevens vallen wel onder het dossier van de betreffende hulpverlener. Indien noodzakelijk voor de goede uitvoering van de eigen taken kunnen gegevens verstrekt worden aan het college van b&w of derden. **Beroepscode** Indien de hulpverlener gebonden is aan een beroepscode zal hij bij het maken van afwegingen om gegevens te verstrekken handelen volgens de professionele standaarden waaronder de beroepscode, ook als er sprake is van een wettelijke verplichting of bevoegdheid om te verstrekken (zie ook: Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak). In alle gevallen ligt de beslissingsbevoegdheid bij de professional. Het college kan dus geen specifieke gegevens eisen. De **maatschappelijk werker** mag bijvoorbeeld gegevens uit het dossier verstrekken aan andere partijen, waaronder het college van b&w, voor zover dit noodzakelijk is voor een goede ondersteuning van de inwoner. Denk aan het kunnen toeleiden naar noodzakelijke voorzieningen, of afstemming met andere hulpverleners. Bij het maken van afwegingen handelt hij volgens zijn beroepscode. Slechts in uitzonderlijke gevallen kan hij gegevens verstrekken zonder toestemming van inwoner. De **re-integratiemedewerker** is verplicht het college van b&w gegevens te verstrekken voor zover dit noodzakelijk is voor de uitvoering van de taken van het college in het kader van de Participatiewet.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
		Hij mag gegevens verstrekken aan andere partijen voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de re-integratietaak. Re-integratiemedewerkers die gebonden zijn aan een beroepscode handelen bij het maken van afwegingen volgens de professionele standaarden van hun beroepscode. De afweging over wat noodzakelijk is, ligt bij het re-integratiebureau. De **schuldhulpverlener** is verplicht het college van b&w gegevens te verstrekken voor zover dit noodzakelijk is voor de uitvoering van de taken van het college in het kader van de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening. Hij mag gegevens verstrekken aan andere partijen voor zover dat noodzakelijk is voor de uitvoering van de schuldhulpverlening. Schuldhulpverleners die gebonden zijn aan een beroepscode zullen bij het maken van afwegingen handelen volgens de professionele standaarden van hun beroepscode. De afweging over wat noodzakelijk is, ligt bij het bureau dat de schuldhulpverlening uitvoert.
Begeleiden plan van aanpak volgens de Participatiewet	Begeleider Participatiewet	Begeleiden plan van aanpak volgens de Participatiewet namens het college van b&w. Voor zover noodzakelijk voor het begeleiden van het plan van aanpak. Valt niet onder een wettelijk beroepsgeheim zoals geregeld in de Jeugdwet, BIG of WGBO. Gegevens mogen verwerkt en ook verstrekt worden aan andere partijen of afdelingen van de gemeente voor zover dat noodzakelijk is voor de goede uitvoering van het plan van aanpak. Als de gemeente gegevens voor een ander doel of een andere taak wil gebruiken, is een toetsing nodig of de gegevens voor dat andere doel mogen worden verstrekt.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
Regie of coördinatierol vanuit de hulpverlenerstaak in het kader van de: • Jeugdwet • Wmo • Participatiewet • Schuldhulpverlening	Hulpverlener	Namens de aanbieder die de hulp of ondersteuning uitvoert. Voor zover noodzakelijk voor het verlenen van hulp of uitvoering van de re-integratiewerkzaamheden. De aanbieder is de verantwoordelijk voor de gegevensverwerking. De wettelijke beroepsgeheimen van de Jeugdwet, de BIG en de WGBO kunnen van toepassing zijn. Professionals die hier onder vallen hebben in de regel toestemming nodig voor het voeren van regie. Zij kunnen afspraken maken met een inwoner welke gegevens zij in dat kader delen met andere partijen. Voor het delen van behandelgegevens in het kader van regie moeten zij altijd opnieuw toestemming vragen. Alleen met een medebehandelaar mogen behandelgegevens zonder toestemming gedeeld worden. Andere partijen in de samenwerking worden niet beschouwd als medebehandelaar. Voor het overige gelden de regels als hierboven beschreven voor de jeugdhulpverlener, maatschappelijk werker, re-integratiemedewerker en schuldhulpverlener.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Taak	Rol medewerker	Gegevensverwerking
Regie of coördinatierol vanuit de toeleidingstaken van het college in het kader van de: • Jeugdwet • Wmo • Participatiewet • Schuldhulpverlening	Toeleider namens het college van b&w	Namens het college van b&w. Voor zover noodzakelijk voor de betreffende taken van het college. De specifieke materiewet is van toepassing. Het college is de verwerkingsverantwoordelijke in de zin van de AVG. Als een andere organisatie deze taken voor het college uitvoert, is deze organisatie verwerker in de zin van de AVG. Valt niet onder een wettelijk beroepsgeheim van de Jeugdwet, BIG of WGBO. Echter de regie of coördinatie moet beperkt blijven tot het faciliteren van afstemming tussen betrokken instanties en het signaleren van noodzaak tot bijstelling van toegekende voorzieningen. Gegevens mogen verwerkt en ook verstrekt worden aan andere partijen of afdelingen van de gemeente voor zover dat noodzakelijk is voor de goede uitvoering van de **betreffende** taak. Echter, uitsluitend voor zover dat noodzakelijk is om te beoordelen of de toegekende voorzieningen nog voldoen, of dat bijstelling nodig is. Het gaat niet om sturing op afzonderlijke hulptrajecten. **Let op! De beroepscode speelt wel een rol.** Bij het maken van afwegingen omtrent het verstrekken van gegevens handelt de professional volgens de professionele standaarden waaronder de beroepscode. Andere medewerkers passen de beginselen van behoorlijk bestuur en de AVG toe (zie ook: Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak). Als de gemeente gegevens voor een ander doel of een andere taak wil gebruiken, is een toetsing nodig of de gegevens voor dat andere doel mogen worden verstrekt.

Het kan een groot verschil maken voor de gegevensverwerking in welk wettelijk kader de medewerker zijn werkzaamheden uitvoert, zo laat het overzicht zien. Bij de inrichting van het wijkteam speelt dit uiteraard een rol. En het is belangrijk dat medewerkers zich bewust zijn wanneer zij welke rol vervullen.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

De inrichting van de informatiehuishouding

Wanneer verschillende taken in een organisatie samenvallen moet er een goede scheiding zijn tussen de informatiehuishoudingen voor die verschillende taken. Bij een wijkteam dat zowel toeleidings- als hulpverleningstaken uitvoert, zal het toeleidingsdossier gescheiden moeten zijn van het hulpverleningsdossier. Dit is nodig omdat op beide taken andere regels voor de gegevensverwerking van toepassing zijn. Bij gezinsdossiers is het van belang dat er onderscheid is tussen het gedeelte dat op de gezinsproblematiek betrekking heeft, en de dossiers van de individuele gezinsleden.[13]

De dossiers mogen in één ICT-systeem zitten, maar moeten gescheiden zijn. Ook moeten de autorisaties bijvoorbeeld per dossier ingeregeld worden.

Bij het regiedossier hangt de autorisatie af van het doel van de regie. Als inhoudelijke afstemming tussen hulp- en ondersteuningstrajecten het doel is, kan het regiedossier onderdeel zijn van het hulpverleningsdossier van de hulpverlener die de regietaak uitvoert. Als monitoring en evaluatie van de afgegeven beschikkingen het doel is, kan het regiedossier onderdeel zijn van het toeleidingsdossier, maar bevat het geen behandelplannen en andere behandel- of diagnostische gegevens.

Het advies is echter om gegevens in het kader van regie en coördinatie op te nemen in een apart dossier of in een gescheiden onderdeel van het toeleidings- of hulpverleningsdossier. Op die manier kan het regie- of coördinatiedossier zo nodig ook makkelijk losgekoppeld en overgedragen worden.

Schakelen tussen toeleiding en hulpverlening en risico van rolvermenging

De samenloop van taken en rollen en het schakelen daartussen vraagt veel van wijkteamprofessionals. De professional moet in een gesprek met de inwoner steeds transparant zijn over zijn rol en wat dat betekent voor de gegevensverwerking.

In veel gevallen verloopt het schakelen tussen de verschillende rollen redelijk soepel. De professional bepaalt dan in goed overleg met de inwoner welke gegevens nodig zijn voor bijvoorbeeld het in gang zetten van de toeleiding naar voorzieningen. En ook welke gegevens in het hulpdossier blijven.

Dat lukt echter alleen als de bij een wijkteam betrokken organisaties zich bewust zijn van de verschillende taken en rollen die de professionals in het team kunnen hebben. Ook moeten ze zich bewust zijn van de verschillende juridische kaders die daarbij gelden voor de gegevensverwerking en daarvoor goede werkinstructies opstellen.

Maar ook als het voor de inwoner en de professional duidelijk is dat laatstgenoemde zowel toeleider als hulpverlener is, kunnen beiden nog steeds kwetsbaar zijn. Zo kan er verschil van inzicht ontstaan tussen inwoner en professional over de toe te kennen voorzieningen, de noodzaak voor stappen richting het gedwongen kader, of verstrekte gegevens aan derden. Ook kunnen er binnen een gezin verschillende belangen spelen.

[13] Zie hiervoor ook de Privacy Impact Assessment Gemeentelijke Informatiehuishouding drie decentralisaties.

2. Het inrichten van de gegevensverwerking bij wijkteams

Dan is het niet altijd goed mogelijk om te bepalen of beslissingen die in de ene rol zijn genomen niet mede gebaseerd zijn op informatie die in de andere rol is verkregen, en dus niet had mogen worden verstrekt. De inwoner loopt zo het risico dat zijn belangen worden geschaad. De professional loopt het risico van een tuchtrechtklacht. Ook als een professional volgens het boekje heeft gehandeld, kan de rolvermenging zijn of haar verdediging complex maken.

Bij de inrichting van een wijkteam is het zaak dat organisaties nadenken over maatregelen om de inwoner en professional te beschermen tegen dergelijke risico’s.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Wat kan en mag een gemeente eisen van professionals met een beroepsgeheim als het gaat om het melden van bijvoorbeeld fraude of vermoedens van huiselijk geweld? Wat zijn de belangrijkste bij wet geregelde meldrechten en plichten voor professionals? En wat is een veelvoorkomend misverstand rond de wettelijke meldplicht voor ambtenaren of medewerkers die collegetaken uitvoeren bij signalen van fraude of strafbare feiten?

Het is nu duidelijker wat de juridische aspecten van de gegevensverwerking zijn en wat dit betekent voor de inrichting van wijkteams. Met een goed uitgewerkt juridisch kader en een goede inrichting van de werkzaamheden krijgen professionals meer houvast bij het pettenvraagstuk.

De regels rond het verkrijgen van gegevens in de rol van hulpverlener zijn op een aantal punten principieel anders dan die in de rol van toeleider namens het college van b&w. Daarom moeten professionals zich in hoge mate bewust zijn van hun taak en rol in een specifieke situatie, en daarover steeds helder zijn naar de inwoner.

Tegelijkertijd is het belangrijk dat het college zich bewust is van de eisen die wetgeving en beroepscodes aan professionals kunnen stellen. Het college kan en mag professionals niet in een positie brengen waarin ze moeten handelen in strijd met de wet of hun beroepscode.

Conflict met beroepscode

Een gemeente die van professionals eist om in bepaalde situaties altijd een melding te doen, brengt professionals al gauw in conflict met hun beroepscode. Denk daarbij aan het melden bij signalen van fraude. Er bestaan veel misverstanden over wat een gemeente op dit punt wel of niet kan eisen van professionals met een beroepsgeheim.

Wettelijke meldrechten en -plichten voor de professional en inzagerecht toezichthoudende ambtenaren

Professionals in het sociaal domein hebben te maken met de volgende meldrechten en -plichten:

- meldrecht bij vermoeden van kindermishandeling/huiselijk geweld
- meldrecht tegenover de Raad voor de Kinderbescherming
- meldrecht om te melden aan de Verwijsindex Risicojongeren
- verzoek om informatie van Veilig Thuis of Raad voor de Kinderbescherming
- informatieplicht bij een ondertoezichtstelling
- verstrekkingsverplichtingen aan het college uit de Jeugdwet en Wmo
- meldplicht bij calamiteiten en geweld
- conflict van plichten

Voor de beschrijvingen is onder andere gebruikgemaakt van het Kompas.[14] Deze handreiking is geschreven door NIP, NVO en BPSW, in het kader van het programma Professionalisering in de Jeugdhulp en Jeugdbescherming.[15] De tekst hierna is ook bruikbaar voor andere professionals met een beroepsgeheim.

[14] https://professionaliseringjeugdhulp.nl/assets/pdf-overig/PJJ-1815-Kompas-def.pdf

[15] https://professionaliseringjeugdhulp.nl/

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Meldrecht bij vermoeden van kindermishandeling/huiselijk geweld

In de Wmo 2015 is een meldrecht opgenomen voor professionals bij een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling. Dit is geregeld in artikel 5.2.6 van de Wmo 2015:

"Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen die noodzakelijk kunnen worden geacht om een situatie van huiselijk geweld of kindermishandeling te beëindigen of een redelijk vermoeden daarvan te onderzoeken, kunnen aan Veilig Thuis deze inlichtingen desgevraagd of uit eigen beweging verstrekken zonder toestemming van degene die het betreft en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding."

Artikel 5.2.6 Wmo heeft het over een wettelijk meldrecht, en dat is niet hetzelfde als een meldplicht. Het betekent dat de professional zelf zorgvuldige afwegingen moet maken, of en zo ja wat hij meldt. Het betekent ook dat de professional moet kunnen uitleggen waarom hij géén gebruikmaakt van zijn meldrecht als dit voor de hand ligt.

Bij het maken van de afweging om te melden volgt de professional de stappen van de meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling.[16] Dit geldt ook voor professionals die toeleidingstaken uitvoeren namens het college van b&w en tijdens hun werk signalen opvangen van huiselijk geweld of kindermishandeling. Professionals zijn verplicht om deze meldcode te gebruiken bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling, en op basis daarvan een afweging te maken of zij een melding doen bij Veilig Thuis.

Professionals in de volgende sectoren zijn verplicht de meldcode te gebruiken bij vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling:

- gezondheidszorg
- onderwijs
- kinderopvang
- maatschappelijke ondersteuning
- jeugdhulp
- justitie

Bij het zorgvuldig doorlopen van de stappen uit de meldcode en het goed kunnen motiveren daarvan, zal een tuchtcollege een klacht over de doorbreking van de geheimhoudingsplicht niet snel gegrond verklaren.

Onderdeel van de meldcode is de Kindcheck.[17] De Kindcheck is verplicht voor professionals in bovengenoemde sectoren die met volwassenen werken. Soms ontstaan er risico's voor kinderen door de situatie waarin hun ouders of verzorgers verkeren, bijvoorbeeld als ouders zwaar verslaafd zijn of ernstig ziek. Deze signalen kunnen professionals alleen oppakken als zij weten dat de volwassen cliënt kinderen heeft die van hem of haar afhankelijk zijn.

De Kindcheck stelt professionals in staat om deze signalen te herkennen en te beslissen of er aanleiding is de stappen te doorlopen van de meldcode en gebruik te maken van zijn meldrecht. Omdat de situatie in de loop der tijd kan wijzigen is een periodieke toets noodzakelijk. Ook is het belangrijk om de informatie op te nemen in het elektronisch patiëntendossier (EPD) of cliëntdossier.

[16] https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/meldcode https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2018/07/01/toolkit-meldcode-huiselijk-geweld-en-kindermishandeling

[17] https://www.augeo.nl/kindcheck

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Recht om informatie te verstrekken aan Veilig Thuis

Het genoemde artikel 5.2.6 uit de Wmo 2015 impliceert ook dat een professional informatie mag verstrekken aan Veilig Thuis, bijvoorbeeld als deze daar om vraagt in het kader van een onderzoek. Ook als de professional weet heeft van een lopend onderzoek door Veilig Thuis, en over informatie beschikt waarvan hij denkt dat dit noodzakelijk is in het kader van het onderzoek, mag hij dit verstrekken. In beide gevallen is toestemming van de inwoner niet nodig.

De professional moet wel altijd handelen volgens zijn beroepscode. Dat betekent dat hij een afweging maakt over de informatie die hij aan Veilig Thuis wil verstrekken, en het voornemen om een melding te doen vóóraf bespreekt met de inwoner. Zo mogelijk houdt de professional rekening met eventuele bezwaren. Alleen als er zwaarwegende redenen zijn, laat hij de bespreking vooraf achterwege. Denk daarbij aan het risico dat de situatie escaleert en daardoor de veiligheid van personen in kwestie juist verder in gevaar komt.

Het handelen volgens de beroepscode geldt zowel voor de professional in de rol van toeleider als de professional in de rol van hulpverlener.

De professionals van Veilig Thuis zijn bevoegd om persoonsgegevens te verwerken voor zover dat noodzakelijk is voor de taak van Veilig Thuis.[18] De professionals die met jeugd werken staan ook geregistreerd in het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ) en werken volgens de beroepscode voor de jeugdzorgwerker.

Meldrecht tegenover de Raad voor de Kinderbescherming

Professionals hebben ook een meldrecht tegenover de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK). Dit is geregeld in artikel 1:240 van het Burgerlijk Wetboek: "Degene die op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van zijn ambt of beroep tot geheimhouding is verplicht kan, zonder toestemming van degene die het betreft, aan de Raad voor de Kinderbescherming inlichtingen verstrekken, indien dit noodzakelijk kan worden geacht voor de uitoefening van de taken van de raad."

Net als het meldrecht aan Veilig Thuis betekent dit artikel dat een professional die een geheimhoudingsplicht heeft informatie mag verstrekken aan de Raad voor de Kinderbescherming. Bijvoorbeeld als deze daar om vraagt in het kader van een onderzoek. Ook als de professional weet heeft van een lopend onderzoek door de Raad voor de Kinderbescherming, en over informatie beschikt waarvan hij denkt dat deze noodzakelijk is voor het onderzoek, mag hij dit verstrekken. In beide gevallen is toestemming van de inwoner niet nodig.

De professional moet wel altijd handelen volgens zijn beroepscode. Dat betekent dat hij een afweging maakt over de omvang van de te verstrekken informatie. Ook bespreekt de professional het voornemen om gegevens te verstrekken aan de Raad voor de Kinderbescherming vóóraf met de inwoner. Zo mogelijk houdt de professional rekening met eventuele bezwaren.

[18] Artikel 5.1.6 Wet maatschappelijke ondersteuning 2015.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Ook hier geldt: alleen als er zwaarwegende redenen voor zijn, laat hij de bespreking vooraf achterwege. Denk aan het risico dat de situatie escaleert en daardoor de veiligheid van personen in gevaar komt. Het argument dat de relatie met de inwoner mogelijk schade oploopt, is volgens de meeste beroepscodes onvoldoende om bespreking vooraf achterwege te laten.

Het handelen volgens de beroepscode geldt ook in dit geval zowel voor de professional in de rol van toeleider als de professional in de rol van hulpverlener.

Meldrecht om te melden aan de Verwijsindex Risicojongeren

Iedere gemeente is aangesloten op de Verwijsindex Risicojongeren (VIR). De VIR is een systeem waarin hulpverleners en andere professionals de persoonsgegevens kunnen registreren van een jeugdige of jongvolwassene (tot 23 jaar) waarover zij zich zorgen maken.

Door de meldingen in de VIR weten hulpverleners sneller of een kind bekend is bij een collega, zodat zij samen kunnen overleggen over de beste aanpak. Het doel van de VIR is dan ook: vroegtijdige onderlinge afstemming, zodat hulpverleners jongeren en jongvolwassenen tijdig passende hulp en zorg kunnen verlenen of kunnen bijsturen. Niet iedereen kan een melding doen. Alleen zogeheten meldingsbevoegden mogen melden. De gemeente maakt hiervoor afspraken met instanties die bij een algemene maatregel van bestuur zijn aangewezen.

De VIR is geregeld in de Jeugdwet. Artikel 7.1.4.1 regelt het meldrecht van de meldingsbevoegden: "Een meldingsbevoegde kan zonder toestemming van de jeugdige of zijn wettelijk vertegenwoordiger en zo nodig met doorbreking van de op grond van zijn ambt of beroep geldende plicht tot geheimhouding, een jeugdige melden aan de verwijsindex indien hij een redelijk vermoeden heeft dat de jeugdige door een of meer van de hierna genoemde risico's in de noodzakelijke condities voor een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid daadwerkelijk wordt bedreigd."

Onder de in de Jeugdwet genoemde risico's vallen onder andere geestelijk, lichamelijk of seksueel geweld, verslaving, en ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen. In artikel 7.1.4.1.jeugdwet is een limitatieve opsomming opgenomen.

In paragraaf 7.1. besluit jeugdwet staat wie meldingsbevoegd kunnen zijn. Een bevoegde professional mag een melding doen in de VIR, zonder dat toestemming van de inwoner of zijn ouders nodig is. Wel houdt de professional bij het maken van de afweging om te melden rekening met zijn beroepscode en is hij verplicht om de jeugdige of zijn wettelijk vertegenwoordigers te informeren over de melding.[19] Dat betekent onder andere dat de professional openheid betracht over zijn voornemen om een melding te doen in de VIR. De beroepsorganisaties NIP en NVO hebben een factsheet over het melden aan de VIR gemaakt.[20]

[19] Zie Artikel 7.1.5.1 Jeugdwet. [20] https://www.psynip.nl/wp-content/uploads/2019/09/Verwijsindex-Risicojongeren-VIR-aug-2019.pdf of https://www.nvo.nl/beroepscode-en-tuchtrecht/veelgestelde-vragen/de-verwijsindex-risicojongeren-vir-wat-mag-u-als-pedagoog-wel-en-niet-.aspx

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Het uitwisselen van informatie tussen professionals na een melding in de VIR

Het artikel uit de Jeugdwet maakt een melding in de VIR mogelijk, zodat professionals aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Echter, dit betekent niet dat professionals dan ook automatisch gegevens mogen uitwisselen. Of informatie mag worden uitgewisseld en onder welke voorwaarden hangt samen met de taak op basis waarvan de professional de gegevens heeft gekregen.

Heeft de professional de informatie verkregen in zijn rol als hulpverlener en is hij gebonden aan een wettelijk beroepsgeheim volgens de Jeugdwet, WGBO of BIG? Dan geldt altijd de wettelijke geheimhoudingsplicht. Hij mag uitsluitend informatie uitwisselen met andere professionals als hij toestemming krijgt van de inwoner, als er sprake is van een conflict van plichten of als er een andere wettelijke basis is om die gegevens te verstrekken, zoals de genoemde uitzonderingen. Overige professionals handelen volgens hun beroepscode.

Heeft de professional de informatie verkregen bij het uitvoeren van de wettelijke taken van het college van b&w? Dan is de wettelijke geheimhouding niet van toepassing. De informatie valt dan immers niet onder het dossier van de hulpverlener, maar onder het toeleidingsdossier van het college van b&w. Wel is nog steeds de beroepscode van toepassing.

De professional mag informatie verstrekken zonder toestemming, mits dit noodzakelijk is voor het goed uitvoeren van zijn toeleidingswerkzaamheden.

Voor de afweging welke informatie hij dan kan verstrekken laat hij zich leiden door de zorgvuldigheidseisen in zijn beroepscode (zie ook: Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak).

Informatieplicht bij ondertoezichtstelling

Als een jeugdige door de rechter onder toezicht (OTS) is geplaatst hebben alle professionals een informatieplicht aan de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert. Dit is geregeld in artikel 7.3.11 vierde lid van de Jeugdwet: "Derden die beroepshalve beschikken over inlichtingen inzake feiten en omstandigheden die de persoon van een onder toezicht gestelde minderjarige, diens verzorging en opvoeding of de persoon van een ouder of voogd betreffen, welke inlichtingen noodzakelijk kunnen worden geacht voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling, verstrekken de gecertificeerde instelling die de ondertoezichtstelling uitvoert, deze inlichtingen desgevraagd of kunnen deze inlichtingen uit eigen beweging aan de gecertificeerde instelling verstrekken, zonder toestemming van de inwoner en indien nodig met doorbreking van de plicht tot geheimhouding op grond van een wettelijk voorschrift of op grond van hun ambt of beroep."

Het betreft hier echt een informatieplicht aan de jeugdbeschermer of gezinsvoogd van de gecertificeerde instelling over informatie die noodzakelijk kan zijn voor de uitvoering van de ondertoezichtstelling. Daarbij kan het gaan over zaken die niet goed gaan. Maar zeker ook over zaken die wel goed gaan en een positieve ontwikkeling laten zien. De professional kan die informatie verstrekken zonder toestemming, gevraagd en ongevraagd.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

De informatieplicht betekent niet dat de professional verplicht is om een heel dossier of delen daarvan over te dragen. De professional maakt altijd een afweging welke informatie hij noodzakelijk vindt om te verstrekken. Ook in deze situatie is openheid naar de jeugdige en de ouders geboden. Dat betekent dat – bij voorkeur vooraf – met hen wordt besproken welke informatie de professional wil verstrekken aan de jeugdbeschermer of gezinsvoogd, en met welk doel.

Dit geldt zowel voor de professional in de rol van toeleider als voor de professional in de rol van hulpverlener.

Verplichte verstrekkingen aan het college in de Jeugdwet en Wmo

De Jeugdwet en de Wmo 2015 kennen beide bepalingen waarmee het wettelijke beroepsgeheim en de geheimhouding uit een beroepscode worden doorbroken.

Artikel 7.4.0 lid 1, 2 en 3 van de Jeugdwet bepalen onder andere dat jeugdhulpaanbieders, aanbieders van preventie, gecertificeerde instellingen, de Raad voor de Kinderbescherming en gekwalificeerde gedragswetenschappers verplicht zijn het college de gegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de collegetaken in het kader van de Jeugdwet, waaronder:

a. de toeleiding naar, advisering over, bepaling van of het inzetten van een voorziening op het gebied van de jeugdhulp, en
b. het doen van een verzoek tot onderzoek bij de Raad voor de Kinderbescherming of de uitvoering van kinderbeschermingsmaatregelen of jeugdreclassering.

De Wmo 2015 bepaalt dat de aanbieder van een maatwerkvoorziening verplicht is om gegevens te verstrekken aan het college van b&w en een aantal andere partijen voor hun taken in het kader van de Wmo 2015. Onder de collegetaken valt o.a. de taak van het college van b&w om een onderzoek te doen als een burger een aanvraag voor een maatwerkvoorziening indient. Dit is geregeld in artikel 5.2.2 van de Wmo 2015:

1. De aanbieder die een maatwerkvoorziening levert en een derde aan wie ten laste van een persoonsgebonden budget betalingen worden gedaan, zijn bevoegd uit eigen beweging en desgevraagd verplicht kosteloos persoonsgegevens van de cliënt, waaronder bijzondere persoonsgegevens, te verstrekken, aan
a. het college, voor zover deze noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van artikel 2.1.4, 2.1.4a, 2.1.4b, 2.1.5, 2.3.2, 2.3.9, 2.3.10 of 2.4.3 of de verantwoording van een geleverde maatwerkvoorziening.

In beide gevallen betekenen de artikelen dat de professionals geen toestemming nodig hebben om gegevens aan het college te verstrekken voor de genoemde taken. Echter, bij het invulling geven aan deze verplichting laten professionals zich wel leiden door hun beroepscode zoals beschreven in de paragraaf Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak.

Let op: het artikel in de Wmo heeft alleen betrekking op maatwerkaanbieders. Voor de aanbieders van een algemene voorziening geldt geen verplichting tot het verstrekken van persoonsgegevens.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Meld- en informatieplicht bij calamiteiten en geweld in de hulpverlening

Naast het doorbreken van het beroepsgeheim op basis van een meldrecht zoals hiervoor beschreven, bestaat er bij calamiteiten en bij geweld bij de hulpverlening een meldplicht voor aanbieders/werkgevers van jeugdhulp, jeugdbescherming of jeugdreclassering. Dit is geregeld in de Jeugdwet artikel 4.1.8, lid 1: De jeugdhulpaanbieder en de gecertificeerde instelling doen aan de ingevolge deze wet met het toezicht belaste ambtenaren onverwijld melding van:

a. iedere calamiteit die bij de verlening van jeugdhulp of bij de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering heeft plaatsgevonden, en

b. geweld bij de verlening van jeugdhulp of de uitvoering van een kinderbeschermingsmaatregel of jeugdreclassering.

In de genoemde situaties is de jeugdhulpaanbieder of gecertificeerde instelling verplicht een melding te doen bij de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Veel instellingen hebben intern beleid over dit onderwerp. Daarin is vaak vastgelegd hoe te handelen als de professional zelf of zijn collega's te maken krijgen met agressie in de hulpverleningsrelatie, of als ze grensoverschrijdend gedrag constateren. Meer informatie over het melden bij de inspectie staat op de website van de IGJ.

Artikel 4.1.8 bevat in het tweede lid ook een informatieplicht aan de Inspectie als deze een situatie als hierboven genoemd onderzoekt: "De jeugdhulpaanbieder, de jeugdhulpverlener en de gecertificeerde instelling verstrekken bij en naar aanleiding van een melding als bedoeld in het eerste lid aan de ingevolge deze wet met toezicht belaste ambtenaren de gegevens, daaronder begrepen persoonsgegevens, gegevens over gezondheid, andere bijzondere categorieën van persoonsgegevens en persoonsgegevens van strafrechtelijke aard, die voor het onderzoeken van de melding noodzakelijk zijn."

Professionals zijn dus verplicht om gegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor het onderzoek. Dit kan ook gegevens betreffen over de persoon die hulp of jeugdbescherming ontvangt. Zij kunnen deze gegevens verstrekken zonder toestemming, maar maken wel altijd een afweging welke gegevens noodzakelijk zijn om te verstrekken en of zij een inwoner hierover informeren.

Meer informatie over het melden bij de inspectie staat op de website van de IGJ.

Conflict van plichten

Het conflict van plichten heeft betrekking op situaties waarin er geen andere wettelijke mogelijkheid is dan de geheimhouding te doorbreken. Ook heeft de professional gegronde redenen om aan te nemen dat als hij zijn geheimhouding niet doorbreekt de inwoner of anderen gevaar lopen. De plicht tot geheimhouding komt dan te staan tegenover de plicht om de veiligheid van een inwoner of anderen te waarborgen. In zo'n situatie mag de professional onder strikte voorwaarden zijn geheimhoudingsplicht toch doorbreken zonder toestemming.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

De meeste beroepscodes kennen richtlijnen voor het omgaan met dit spanningsveld. Daarbij worden vaak de volgende uitgangspunten gehanteerd (ontleend aan handboek gezondheidsrecht – Leenen e.a.):

- Toestemmingsvereiste: is alles in het werk gesteld om toestemming van de cliënt voor doorbreking van het beroepsgeheim te verkrijgen?
- Schadevereiste: levert het niet doorbreken van de geheimhoudingsplicht naar alle waarschijnlijkheid ernstige schade op?
- Conflict van plichten: verkeert de professional in gewetensnood door het handhaven van de zwijgplicht?
- Subsidiariteit: is er geen andere weg dan doorbreken van het beroepsgeheim om het probleem op te lossen?
- Doelmatigheid: het moet vrijwel zeker zijn dat door de geheim-doorbreking de schade aan de ander (of de cliënt zelf) kan worden voorkomen.
- Proportionaliteit: het beroepsgeheim wordt zo min mogelijk geschonden.

Als aan al deze criteria is voldaan, kan een professional zijn geheimhouding doorbreken op grond van 'conflict van plichten'. De meeste beroepscodes schrijven daarbij voor dat een professional een collega consulteert om zijn afwegingen te toetsen.

Het conflict van plichten geldt zowel voor de professional in de rol van toeleider als in de rol van hulpverlener.

Signalen van fraude of strafbare feiten

Veel professionals met een geheimhoudingsplicht worstelen ermee hoe zij moeten handelen als zij signaleren dat er sprake is van fraude met overheidsvoorzieningen of strafbare feiten. Zeker als zij ook nog in dienst zijn van de gemeente – en dus ambtenaar zijn – wordt vaak van hen verwacht dat zij dit melden. Deze paragraaf gaat in op deze dilemma's.

Geen wettelijke plicht tot melden

Tot de taken van het college van b&w in het sociaal domein behoort ook het bestrijden van fraude met overheidsvoorzieningen. Het is echter een misverstand dat er een wettelijke bepaling is die ambtenaren verplicht alle fraude of strafbare feiten die zij bij de uitvoering van hun werkzaamheden signaleren te melden.

Bij de veronderstelde meldplicht voor fraude en strafbare feiten wordt vaak gerefereerd aan artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering. Dit wetsartikel verplicht ambtenaren om aangifte van misdrijven te doen bij de officier van justitie. Deze aangifteplicht heeft echter uitsluitend betrekking op misdrijven gepleegd door ambtenaren en medewerkers van enkele specifiek bij een algemene maatregel van bestuur aangewezen instanties.[21]

Ook niet-ambtenaren die de toeleidingstaken van het college van b&w uitvoeren, vallen onder deze meldplicht. Het artikel heeft dus géén betrekking op fraude of strafbare feiten die een ambtenaar of medewerker van een wijkteam constateert bij bijvoorbeeld een gezin waar hij op bezoek is in het kader van toeleiding of hulpverlening. Ook heeft het artikel geen betrekking op bestuurlijke handhaving.

[21] Zie hiervoor de Memorie van Toelichting bij de herziening van artikel 162 van het Wetboek van Strafvordering, o.a. pagina 5 en 6. En het onderzoek 'Ambtscriminaliteit aangeven? Een onderzoek naar het opvolgen van en kennis over de wettelijke verplichting tot aangifte van artikel 162 Sv misdrijven', in opdracht van het ministerie van Justitie, WODC, Den Haag, 2008

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Een ander artikel van het Wetboek van Strafvordering is wel relevant in deze context. Artikel 161 bepaalt dat iedereen bevoegd is om aangifte te doen van een strafbaar feit. Dit is echter geen verplichting. De afweging om van deze bevoegdheid gebruik te maken ligt bij degene die het strafbare feit constateert.

Daarnaast wordt voor de meldplicht soms gerefereerd aan de 'inlichtingenplicht' zoals die geregeld is in artikelen 5:16, 5:17 en 5:20 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb). In deze artikelen staat dat een door een bestuursorgaan aangestelde toezichthouder inlichtingen mag vorderen, en dat iedereen ook verplicht is zijn medewerking aan de toezichthouder te verlenen.

Op deze verplichte medewerking bij de inlichtingenplicht ten aanzien van toezichthouders wordt echter ook een uitzondering gemaakt in artikel 5:20, tweede lid: zij die uit hoofde van ambt, beroep of wettelijk voorschrift verplicht zijn tot geheimhouding kunnen het verlenen van medewerking weigeren, voor zover dit uit hun geheimhoudingsplicht voortvloeit. Dit is bij toezicht vergelijkbaar met een verschoningsrecht. De inlichtingenplicht uit de Awb is dus niet absoluut. Echter, om het ingewikkeld te maken kennen de Wmo 2015 en de Jeugdwet ook nog zoiets als een inzagerecht in het kader van toezicht op de kwaliteit van de dienstverlening, jeugdhulp of jeugdbescherming. Zie daarvoor de paragraaf over meldrechten en -plichten.

De gemeentelijke praktijk

Hoewel er dus geen wettelijke meldplicht is, hebben sommige gemeenten zelf regels opgesteld. Daarin staat wat zij van hun ambtenaren of professionals die namens het college van b&w taken uitvoeren verwachten. Bijvoorbeeld dat zij melding doen als deze ambtenaren of professionals fraude, onregelmatigheden of strafbare feiten met gebruik van overheidsvoorzieningen signaleren.

Dit beleid van gemeenten staat op gespannen voet met het beroepsgeheim of de beroepscode van veel professionals in het sociaal domein. De gedachte achter het beroepsgeheim en de beroepscodes is tenslotte dat iemand zich vrij moet voelen om hulp te zoeken, zonder angst dat dit leidt tot vervolging of sancties. Daarom staan in deze beroepscodes vertrouwelijkheid van de informatie en het beginsel van goed hulpverlenerschap voorop, en is er bijvoorbeeld een wettelijke geheimhoudingsplicht voor bepaalde categorieën professionals op grond van de Jeugdwet, de BIG of de WGBO.

Gemeenten kunnen dus niet zomaar van professionals met een geheimhoudingsplicht vragen te melden of inlichtingen te verschaffen. Deze professionals zullen een afweging moeten maken op grond van hun beroepscode.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Vuistregels

Professional in de rol van hulpverlener: wettelijke geheimhouding en beroepscode gelden
Heeft de professional de informatie verkregen in zijn rol als hulpverlener en is hij gebonden aan een wettelijk beroepsgeheim volgens de Jeugdwet, WGBO of BIG? Dan geldt altijd de wettelijke geheimhoudingsplicht.
Er zijn geen wettelijke 'verstrekkingsverplichtingen' in het kader van fraude of strafbare feiten. Hij mag uitsluitend informatie uitwisselen met andere professionals als hij toestemming krijgt van de inwoner, als hij gebruik maakt van zijn meldrechten of -plichten zoals beschreven in de vorige paragraaf, of als er sprake is van een conflict van plichten.

Professionals zonder wettelijke geheimhouding, maar met een beroepscode handelen volgens hun beroepscode (zie ook de paragraaf over 'Wettelijk beroepsgeheim, beroepscode en de wettelijke taak). In praktijk is er dan niet zoveel verschil met de professionals die wel gebonden zijn aan een wettelijk beroepsgeheim.

Op grond van zijn beroepscode stelt de professional die fraude of strafbare feiten signaleert zich wel altijd de vraag wat dit betekent voor zijn rol als hulpverlener. Vragen als:

- Wat is de impact van deze feiten op mijn eigen hulpverlening?
- Wat is de impact op kinderen en andere gezinsleden?
- Is er gevaar voor anderen?
- Vind ik dat ik actie moet ondernemen en zo ja, welke?
- Moet ik mijn conflict van plichten inroepen of gebruikmaken van mijn meldrecht?

Bij het maken van de afweging laat de professional zich leiden door zijn beroepscode. De eindbeslissing ligt altijd bij de professional.

Professional in de rol van toeleider: beroepsgeheim niet van toepassing
Heeft de professional de informatie verkregen bij het uitvoeren van de wettelijke taken van het college van b&w? Dan is het wettelijk beroepsgeheim van de Jeugdwet, WGBO of BIG niet van toepassing.
De informatie valt dan immers niet onder het dossier van de hulpverlener, maar onder het toeleidingsdossier van het college van b&w. Voorwaarde is: de inwoner weet dat de professional handelde namens het college van b&w toen hij de informatie verstrekte of de professional zijn waarnemingen deed.

De beroepscode speelt ook in dit geval altijd een rol. Op welke manier is afhankelijk van de situatie. Er zijn twee situaties mogelijk:

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

1. **De fraude of strafbare feiten zijn gerelateerd aan de taken van b&w die de professional uitvoert**
   Hebben de fraude of strafbare feiten betrekking op de voorzieningen waarnaar wordt toegeleid, of daar direct impact op? Dan neemt de professional dat uiteraard mee in zijn beslissing of advisering over de toekenning van voorzieningen. Dat hoort bij de goede uitoefening van zijn taak.

2. **De fraude of strafbare feiten staan helemaal los van de taak die de professional uitvoert**
   Staan de fraude of strafbare feiten helemaal los van de taak die de professional uitvoert? Dan laat de professional zich leiden door zijn beroepscode. Dat gebeurt op dezelfde manier als in de rol van de professional als hulpverlener.

Dat wil niet zeggen dat de professional ook altijd een melding moet doen bij handhaving. Voor het maken van die afweging valt de professional terug op zijn beroepscode. Hij zal meewegen wat de impact is van zo'n melding op de situatie van de inwoner. Is de inschatting dat dit leidt tot interventies die de situatie alleen maar verergeren? Dan meldt de professional waarschijnlijk niet bij handhaving, aangezien dit indruist tegen de beginselen van goed hulpverlenerschap.

Sommige gemeenten hebben voor deze situaties specifiek beleid ontwikkeld. Daarbij proberen zij beginselen van goed hulpverlenerschap, behoorlijk bestuur en fraudehandhaving in balans te brengen. Zij vragen van medewerkers om naar het gehele plaatje te kijken. Doel is dat een gezin op eigen kracht weer verder kan, zonder fraude of strafbare feiten.

Er wordt dan niet direct gemeld of ingegrepen. Maar het beëindigen van fraude wordt wel onderdeel van de gehele aanpak. De eerste stap is het gesprek met de inwoner. Eventueel wordt de casus anoniem besproken met een collega of met de afdeling handhaving, om te kijken op welke manier de fraude beëindigd kan worden. Ze zoeken samen naar een oplossing volgens de beginselen van behoorlijk bestuur, waar ook de inwoner aan mee wil werken. Beëindiging van de fraude is daar onderdeel van. Op een manier die ook bijdraagt aan verbetering van de situatie. Of in ieder geval niet leidt tot verergering van de problemen van de inwoner.

Afspraken tussen gemeente, wijkteamorganisaties en medewerkers

Het college van b&w kan geen beroep doen op een wettelijke verplichting voor professionals om onregelmatigheden, fraude met voorzieningen of andere strafbare feiten te melden. Dat betekent dat het niet van professionals met een wettelijk beroepsgeheim op grond van de Jeugdwet, WGBO of BIG, of van professionals die gebonden zijn aan een beroepscode kan eisen dat zij dergelijke signalen altijd melden. Deze professionals maken altijd op basis van de taak en hun beroepscode een afweging.

Dat betekent niet dat een professional veroordeeld is tot niets doen, zoals de vorige paragraaf laat zien. Daarom is het van belang dat het college, de bij een wijkteam betrokken organisaties en de professionals met elkaar in gesprek gaan.

3. Meldplichten, meldrechten en het pettenvraagstuk

Zij bespreken samen hoe zij met dergelijke beroepsethische dilemma's om kunnen gaan vanuit respect voor ieders juridische kaders. Het uiteindelijke doel van het bieden van voorzieningen, hulp en ondersteuning kan daarbij richting geven. Een protocol voor dergelijke situaties met zorgvuldige stappen kan helpen om de afwegingen en handelwijze van professionals in overeenstemming te brengen met hun beroepscode.

Het college van b&w kan een meldplicht bij fraude dus niet afdwingen? Als het college eist dat elke professional bij de uitvoering van taken in het sociaal domein signalen van fraude meldt, dan betekent dit, dat zij professionals met een geheimhoudingsplicht op grond van een wettelijk beroepsgeheim en beroepscode niet kan inzetten voor haar taken in het sociaal domein. Echter voor de Jeugdwet is het college van b&w verplicht om SKJ- of BIG-geregistreerde professionals in te zetten. Onderdeel van die registratie is dat de professionals werken volgens de professionele standaarden en beroepscodes. En dat professionals vallen onder het tuchtrecht van de beroepsgroep.

4. Verder lezen

Meer weten over gegevensverwerking in het sociaal domein?

Privacy in het sociaal domein: 4 publicaties
Deze publicatie is onderdeel van een reeks van 4 publicaties. Om kwetsbare mensen beter te helpen is het vaak nodig dat partijen in het sociaal domein samenwerken. Dan rijst de vraag: Hoe kunnen we mensen goed helpen én hun privacy goed beschermen? Het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy (UPP) van het Programma Sociaal Domein publiceert 4 handreikingen die gemeenten en organisaties in het sociaal domein hierbij helpen. Onlangs verschenen de eerste drie: Privacy in het sociaal domein: communiceren over privacy (naar publicatie), veelgestelde vragen (naar publicatie) en bewustzijn bij gemeenten (naar publicatie).

Kabinetsstukken Gegevensverwerking en Privacy Sociaal Domein
In de aanloop naar de decentralisaties heeft het kabinet een aantal richtinggevende stukken gepubliceerd over de inrichting van de gegevensverwerking in het sociaal domein.

Kabinetsvisie 'Zorgvuldig en bewust; gegevensdeling en privacy in een gedecentraliseerd sociaal domein'
Deze visie geeft aan hoe het kabinet vindt dat in de praktijk een balans gevonden moet worden tussen gegevens verwerken en delen met het oog op goede hulpverlening en een zorgvuldige omgang met de privacy van de inwoner.

Podcast #9 in de serie Zaaigoed: Uitwisseling persoonsgegevens en privacy
Hoe kunnen we gegevens uitwisselen in het sociaal domein en tegelijk de privacy van mensen waarborgen? In deze podcast gaan Leon Sonnenschein, projectleider van het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy (UPP) en Febe Otten, procesadviseur en projectleider van de gemeente Zaanstad, in op de vraag wat er nodig is om gegevensuitwisseling op de werkvloer goed te laten verlopen. En waarom is het Wetsvoorstel Aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) in het leven geroepen?
> Beluister via Spotify of iTunes

Wetsvoorstel Aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams)
Het conceptwetsvoorstel Aanpak meervoudige problematiek sociaal domein (Wams) ging dit voorjaar in internetconsultatie. Het wetsvoorstel moet regelen dat gemeenten in specifieke situaties de ruimte krijgen om te verkennen of mensen kampen met gestapelde problemen, en welke partijen nodig zijn om de problemen op te lossen. Doel: snellere en meer gecoördineerde 'integrale' hulp voor kwetsbare mensen. Het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy werkte hard aan dit wetsvoorstel, samen met vier departementen en gemeenten. Eind 2022 treedt de wet vermoedelijk in werking. De consultatie van het conceptwetsvoorstel eindigde 1 juni 2020.

4. Verder lezen

Privacy Impact Assessment Gemeentelijke 3D

De Privacy Impact Assessment Gemeentelijke 3D informatiehuishouding (PIA 3D) brengt de privacyrisico's in kaart van de verschillende keuzes die gemeenten maken bij de inrichting van hun dienstverlening in het sociaal domein en doet aanbevelingen hoe die risico's te vermijden zijn.
De PIA 3D biedt concrete handvatten bij het inregelen van privacy in de organisatie en de werkprocessen voor de decentralisaties. Daarnaast wordt aangegeven welke werkwijzen niet gewenst zijn, omdat zij gebaseerd zijn op bovenmatige gegevensverwerking.

Jeugddomein

De PrivacyApp Jeugd: www.jeugdconnect.nl/privacy
De PrivacyApp Jeugd is ontwikkeld door de manifestpartners 'In Goed Vertrouwen; de privacy van de jeugd geborgd'. Een coalitie van ruim twintig branche- en beroepsorganisaties in de jeugdhulp en jeugdbescherming. Jongeren, professionals en ouders vinden er informatie op maat over gegevensverwerking en privacy in de jeugdhulp en jeugdbescherming.

Onderwijs

Digitale tool Privacy Passend Onderwijs
De digitale tool Privacy Passend Onderwijs is ontwikkeld door het Steunpunt Passend Onderwijs, in samenwerking met branche- en beroepsorganisaties. Professionals, managers en bestuurders vinden er informatie op maat over gegevensverwerking en privacy in het passend onderwijs.

Zorg- en veiligheidshuizen

Webtool Gegevensdeling en Privacy Zorg- en Veiligheidshuizen
De webtool Gegevensdeling en Privacy Zorg- en Veiligheidshuizen is ontwikkeld in opdracht van de werkgroep 'Gegevensdeling zorg- en veiligheid'. Een samenwerkingsverband van de landelijke ketenpartners uit de strafrechtketen, bestuurlijke handhaving, en het zorg- en sociaal domein. Procesregisseurs uit het zorg- en veiligheidshuis, en professionals, beleidsmedewerkers en juristen van ketenpartners, vinden er informatie over het inrichten van de gegevensverwerking in het Zorg- en Veiligheidshuis, en praktische handvatten rond gegevensdeling in overleggen over complexe casuïstiek.

E-learning Gegevensdeling en Privacy Zorg- en Veiligheidshuizen:
Deze e-learning is ontwikkeld door de werkgroep gegevensdeling en privacy zorg en veiligheid. Zij biedt een introductie in de werkwijze van de zorg- en veiligheidshuizen en biedt concrete handvatten voor procesregisseurs en professionals over een zorgvuldige omgang met gegevens tijdens de behandeling van complexe casuïstiek. Voor juristen en beleidsmedewerkers is er een aparte module gericht op de inrichting. Beschikbaar op aanvraag bij de VNG Academie: vngconnectacademie@vng.nl

Privacy in het sociaal domein

November 2020

VNG i.s.m. het traject Uitwisseling persoonsgegevens en privacy van het Programma Sociaal Domein

Betere hulp voor (kwetsbare) mensen: daaraan werken Rijk en gemeenten samen met professionals in het Programma Sociaal Domein.

Het Nederlands Instituut van psychologen (NIP), de Nederlandse vereniging van pedagogen en onderwijskundigen (NVO) en de beroepsvereniging van professionals in sociaal werk (BPSW) hebben een bijdrage geleverd aan de totstandkoming van deze handreiking.

Auteurs: Johannes Homan, L:éon Sonnenschein, Eric Schreuders

programma sociaal domein.

www.programmasociaaldomein.nl

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
November 2020